

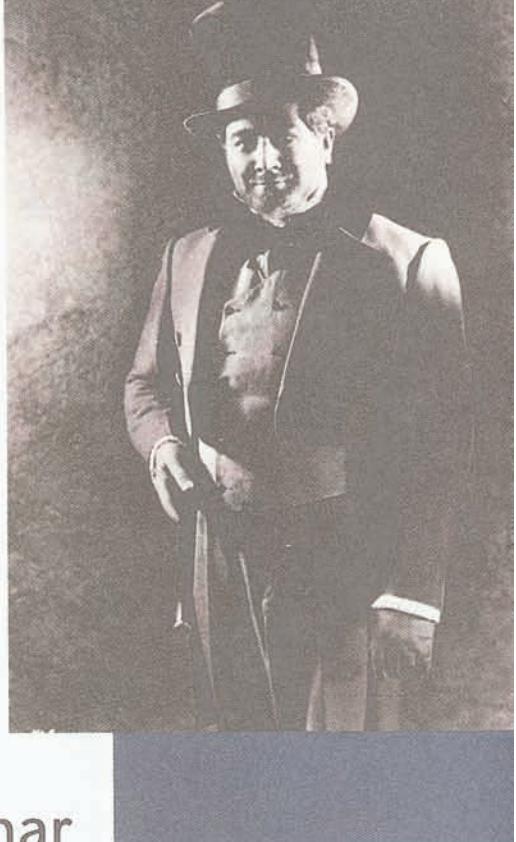

Eftir Halldór Hansen

*John Charles Thomas i
hlutverki Germonts
i La Traviata.*

Bandarískir baritonsöngvarar

á fyrri hluta 20. aldarinnar

John Charles Thomas (1891-1960)

Ferill baritonsöngvarans John Charles Thomas var dæmigerður fyrir Bandaríkin á fyrri hluta tuttugustu aldarinnar. Hann fæddist í Merersdale í Pennsylvaníuhéraðinu og var sonur prests í Mepódistikirkjum. Sem barn söng hann í kirkjukórföður síns en í uppvextinum áttu sþróttir hug hans allan.

Í fyrstu hugðist John Charles Thomas leggja fyrir sig læknisfræði, en eftir að hann sigræði í söngkeppni við Peabody tónlistarskólanum í Baltimore ákvað hann að leggja læknisfræðina til hliðar og snúa sér alfaríð að söngnum.

I upphafi sneri hann sér fyrst og fremst að amerískum söngleikjum eftir að hann útskrifaðist úr tónlistarskólanum. Hann kom fyrst fram á Broadway árið 1913. Von bráðar var hann orðinn feikna vinsæll í hinum dæmigerðu amerísku söngleikjum og þegar hann var búinn að afla sér frægðar á því svíði, fór hann einnig að koma fram á einsöngtónleikum. Á þeim tónleikum úði öllu saman; þjóðlögum, sálmum, ljóðum, óperu-arlum og dægurlögum, svo að allir fengju eitthvað við sitt hæfi, eða eins og einn gagnrýndi komst að orði: „Thomas söng alltaf eitthvað fyrir alla. Söngur hans fell alltaf einhverjum í geð á stundum, en engum alltaf.“

En hvar sem John Charles Thomas kom fram, dáðu áheyrendur hann ekki einungis söngsins vegna, heldur einnig vegna þess að hann var glæsimenni í útliti, sþróttamaður fram í fingurgóma og átti sýnilega betur heima úti í guðsgrænni náttúrunni en í þróngum tónleikasöлum. Hann reyndi meira að segja fyrir sér í

Hollywood um tíma, en náði samt engum frama í kvíkmyndum.

Sem óperusöngvari kom hann fyrst fram árið 1924 í konsertuppfærslu á óperunni *Sadko* eftir Rimsky-Korsakoff í Carnegie Hall í New York, en á svíði ári seinna í óperunni *Aida* eftir Verdi í Washington D.C. Í Evrópu kom hann fyrst fram í óperunni *Hérodiade* eftir Massenet í Théâtre de la Monnaie í Belgíu. Næstu árin þar á eftir stundaði John Charles Thomas nám hjá hinum sögufræga pólska söngvara Jean de Reske og fór að koma fram viða eins og t.d. í Vínarborg, London, Chicago, San Fransisco og Los Angeles.

Hann kom fyrst fram við Metropolitan óperuna í New York 2. febrúar 1934 og þá í hlutverki Germonts í óperunni *La Traviata* eftir Verdi. Meðsöngvarar hans þar voru Rosa Ponselle og Tito Schipa. Hann söng við Metropolitan óperuna til ársins 1943, en eftir það helgaði hann sig tónleikahaldi og söng í útvarp, að ógleymdu öllum hljóðritununum sem hann gerði seinni hluta ævinnar.

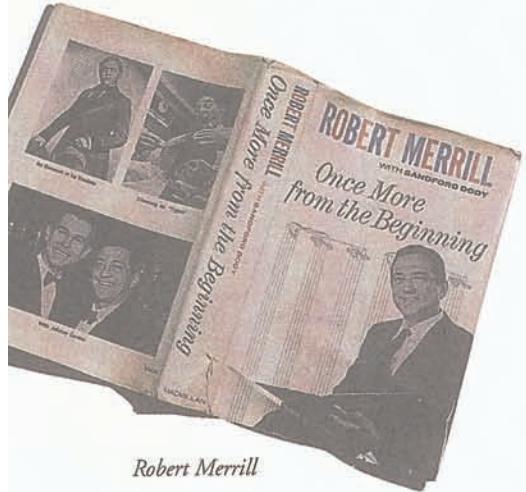
Í dag halda þessar hljóðritanir nafni hans enn á lofti, en meðan hann hét og gat var hann þekktastur fyrir söng sinn í útvarpi – sérlega á Bell Telephone Hour og Westinghouse Hour. Á þessu sviði kom hann fram allt til ársins 1950 en fór þá smátt og smátt að draga sig í hlé. Áhugi hans á karlmannlegum spróttum dofnæði aldrei, né heldur áhugi hans á útivist í guðsgrænni náttúrunni. Hann og eiginkona hans Dorothy May fluttu til Apple Valley í Kaliforníu 1954 og þar lést John Charles Thomas af völdum krabba-meins 13. desember 1960.

Lawrence Tibbet (1896-1960)

Hafi einhver seinni söngvari verðskuldað nafngiftina „Rödd Ameríku“ er sennilega enginn nær því en bariton-söngvarinn Lawrence Tibbett. Hann fæddist í Bakerfield í Kaliforníu og var sonur löggregluforingja, sem týndi lífi í baráttu við rósturssama landnema, þegar drengurinn var enn smábarn. Hann ólst því upp í sárrí fátækri og fluttist með móður sinni til Los Angeles, þar sem hún hugði að afkoman yrði betri. Oft lifðu þau þó á mörkum þess að eiga hvorki í sig né á. Drengurinn fór snemma að reyna að hjálpa til við að vinna fyrir fjöldum.

*Lawrence Tibbett i hlutverki
Jagos í Otello.*

Robert Merrill

Leonard Warren í hlutverki Tonios í *I Pagliacci*.

skyldunni og kom viða við. Um tíma var hann í ameríkska sjóhernum, en laðaðist fljótlega að leikhúsini og lék meðal annars í Shakespeare leikhóp undir stjórn Tyrone Power hins eldri, áður en hann fór að stunda söngnám af alvöru. Það varð ekki til að auðvelda honum tilveruna að hann stofnaði fjölskyldu mjög ungur, og var það honum fjtur um fót fjárhagslega þegar hann vildi komast til New York í söngnám. Það varð þó úr að hann fór einn síns liðs til New York og komst í hendur frábærs kennara, Frank la Fodge, sem var vel tengdur inn í tónlistarlif borgarinnar. Með hans hjálpu söng Tibbett fyrir forráðamenn óperunnar og var fljótlega ráðinn sem söngvari í veigaðinni hlutverk. Hann kom fyrst fram í smáhlutverki í *Boris Godunov* eftir Moussorgsky 23. nóv. 1923 og síðar söng hann Valentin í *Faust* og Escamillo í *Carmen*, en sló ekki verulega í gegn fyrr en hann söng Ford í óperunni *Falstaff* eftir Verdi. Hinn aldni söngvari Antonio Scotti hafði hlutverk Falstaffs á höndum og hélt að verið væri að klappa fyrir sér. En þegar hann birtist fyrir framan tjaldíð hrópuðu áheyrendur allir sem einn: „Við viljum Tibbett – við viljum Tibbett.“ Það var skelfilegt augnablik fyrir Scotti en glæsilegur sigur fyrir Tibbett, sem þar með hafði skotist upp á stjörnuhimininn til frambúðar.

Tibbett var glæsimenni í útliti og var oft kallaður „Clark Gable óperunnar“ og hafði til að bera óvenju hljómmikla glæsirödd, sem naut sín á öllum svíðum, nema ef til vill á allra efsta svíðinu. En hljómurinn sjálfur var ógleymanlegur. En umfram allt skein af honum lífsgleðin og einhvers konar töfrakraftur sem hreif áheyrendur upp úr skónum, hvar og hvenær sem hann kom fram, sem og glæsilegur ferskleiki af sérstaklega amerískri gerð. Því áttu óperunnendur á þeim tíma ekki að venjast.

Tibbett söng 50 hlutverk við Metropolitan óperuna og minnisstæðust eru ef til vill Jago í *Otello* eftir Verdi, Simon Boccanegra í samnefndri óperu og Scarpia í *Tosca* eftir Puccini. Tibbett tók líka þátt í fyrstu uppfærslum af amerískum óperum, *The King's Henchman*, *Peter Ibbetson*, *The Emperor Jones*, *Merry Mount*, *Caponsacchi* og *In the Pashas Garden*. Hann tók líka þátt í erlendum nyjungum eins og *L'heure Espagnole* eft-

ir Ravel, *La Cena delle Beffe* eftir Giordano og *Jonny spielt auf* eftir Krenek.

Hæst skein sól hans í óperum Verdis; *Rigoletto*, *La Traviata*, Amonasro í *Aïda* og Ford í *Falstaff*. Af Wagner óperum söng hann Wolfram í *Tannhäuser* og Telramund í *Lohengrin*. Sem sannur sonur Kaliforníu naut hann sín einnig til fulls sem Jack Rance í óperunni *La Fanciulla del West* eftir Puccini. Hann var og frábær sem Gianni Schicchi í samnefndri óperu Puccinis og sem Michele í *Il Tabarro* eftir sama höfund. Hann söng öll baritonhlutverkin í *Ævintýrum Hoffmanns* eftir Offenbach og undir lok ferils síns bætti hann við hlutverki Golaud í *Pelleas og Melisande* eftir Debussy.

Svo glæsilegur sem ferill Tibbetts var á óperusviðinu var einkalíf hans ekki að sama skapi gæfuríkt. Fyrra hjónaband hans slitnaði smátt og smátt þó að Tibbett fynni sig fjárhagslegan ábyrgan fyrir fyrri konu sinni og börnum. Seinni kona hans var vel þekkt meðal auðuga folksins í New York og hafði að sögn Ítalin skilning á þörfum söngvarans til að geta staðið sig á listasviðinu. Tibbett fór að drekka ótæpilega og hlísfði röddinni hvergi, þannig að hún fór smáum saman að gefa sig strax upp úr 1940. Engu að síður söng hann áfram og naut þá gamalla vinsælda. Hann lést í New York 15. júlí 1960.

Leonard Warren (1911-1960)

Þegar Leonard Warren söng til sigurs fyrir Metropolitan Opera Auditions of the Air kunni hann nákvæmlega fimm óperuarfur og nokkra kafla úr *Rigoletto* eftir Verdi. Sem sigurvegarí í keppninni fékk hann fimm þúsund Bandarskjadalí í styrk til að fara til náms á Ítalíu, þar sem hann lærdi sjó óperuhlutverk á sjó mánudum.

Hann fæddist í New York 21. apríl 1911 og þá nánar tiltekið í hverfinu Bronx. Þaðir hans vann í loðdýraiðnaðinum og þar hefði Leonard Warren sennilega einnig endað, ef hann hefði ekki farið dag nokkurn í Radio City Music Hall og heyrt í söngvara sem hann hreifst svo mjög af, að hann langaði líka að verða söngvari. Sá söngvari var Robert Weede og einhvern veginn tókst Leonard Warren að komast í kórinn á Radio City Music Hall, þó að framundan væri brött

leið og erfið. Þegar Warren bað um tveggja víkna frí til að geta tekið þátt í söngkeppni annars staðar var honum sagt að hann gæti bara farið alveg því að Radio City Music Hall þyrfti ekkert á honum að halda. Röddin væri hvort eð er ekki nógur karlmannleg. En Warren gafst ekki upp. Hann fór í keppnina og hljómsveitarstjórin Wilfred Pelletier, sem var búinn að hlusta á 79 unga söngvara, varð yfir sig undrandi þegar Warren byrjaði að syngja. Hélt jafnvel að verið væri að plata sig með því að leika uppþoku af söngvara í heimsklassa. Warren hafði ekki hugmynd um þessi viðbrögð, heldur fór með undirleikara sínum í bíó til að þeir gætu slappað af eftir vonlaus keppni. Þegar hann kom heim scinna um kvöldið frétti hann að Metropolitan óperan hefði verið að hringja og sprýrjast fyrir um hann.

Fyrsti kennari hans var Sidney Dietch en fágun sína hlaut hann undir leiðsögn ítalska söngvarans Giuseppe di Luca. Warren fór viða um heim og naut mikilla vinsælda í Suður-Ameríku og Rússlandi auk Bandaríkjanna og dó óvænt á leiksviði Metropolitan óperunnar í miðri aríu í óperunni *Vald örlaganna* eftir Verdi fyrir framan 4000 skelfda áheyrendur. Það var 4. mars 1960. Banameinið var hjartaáfall. Þegar Eisenhower forseti tók fyrstu skóflustunguna að nýju Metropolitan óperunni við Lincoln Center voru tveir söngvarar valdir til að halda upp á daginn: Risë Stevens og Leonard Warren undir stjórn Leonards Bernsteins.

En það var sem Verdi-bariton sem Leonard Warren naut sérstakrar virðingar. Dagnn eftir fráfall Leonards Warrens tilkynnti Rudolf Bing að hans yrði sérstaklega minnst með því að hljómsveitin flytti forleikinn að 3. þætti *La Traviata*.

Af 610 sýningum sem Warren tók þátt í á Metropolitan óperunni voru 359 í Verdi-óperum. Hann hafði til að bera óvenjulega mikla og bjarta baritonrödd, sem naut sín jafnvel best á efra svíðinu.

Robert Merrill (1913-)

Robert Merrill fæddist sem Moishe Miller 4. júní 1913 í Williamsburgh hverfinu í New York, en það er hluti af Brooklyn, einum fátækasta og frumstæðasta hluta þess borgarhverfis, þar

sem mikið safnaðist saman af innflutum gyðingum frá Austur-Evrópu. Foreldrar Roberts Merrills höfðu einmitt flust inn frá Póllandi, þar sem þau höfðu verið þússuð saman í hjónaband. Faðirinn var að sögn heldur atkvædalítill maður sem fékk vinnu í vefnaðariðnaðinum á Manhattan. Móðirin var hins vegar afar metnaðfull kona sem vildi leita frægðar og frama sem söngkona og hafði að sögn sonarins fengið ágætis rödd í vöggugjöf. Robert Merrill var sá yngri af tveimur sonum. Að eigin sögn var hann ákaflega klunnalegt barn, var bæði stór eftir aldryr og alltof feitir. Hann þráði þó að vera eins og önnur börn og leika sér með þeim en var gjarnan hafnað fyrir það hvað hann var svifaseinn og klaufskur í öllum hreyfingum. Hann þráði þó innst inni fyrir að geta orðið góður í „base-ball“, þó að það reyndist honum erfitt. Móðirin var hins vegar fljót að uppgötva að drengurinn hafði frábæra söngrödd og setti honum því stólinn fyrir dyrnar með allt sem hann langaði að gera nema að syngja. Þar ytti hún undir hæfileika hans og reyndi að laða þá fram eftir bestu getu. Þau komust meira segja svo langt að syngja saman í útvarp og vera með sinn eigin útværspátt. En það var mömnumni ekki nóg. Hún vildi koma Robert sínum í alvarlega söngtíma, jafnvel þótt fjölskyldan hefði engan veginn ráð að borga fyrir þá hjá góðum kennara. Einhvern veginn tókst henni að smygla syninum inn í söngtíma hjá Samuel Margolis og í framhaldi af því komst drengurinn á æfingu á Metropolitan óperunni og sá hluta af óperunni *Il Trovatore* eftir Verdi með söngvaranum Richard Bonelli í hlutverki Luna greifa. Drengurinn varð yfir sig hrifinn og upp frá því stóð ekki á honum að leggja sig fram við söngnámið. Áður en varði var hann farinn að syngja opinberlega, koma fram á Radio City Music Hall og syngja á sumrin „up-state“ í New York fylki. Drengurinn, sem ávalt hafði verið óframfærinn, feiminn og ónógrar sjálfum sér, breytti nú fljótt um skoðun á sjálfum sér og fór meira að segja að þjást af stórmennsku hugmyndum og naut þess í ríkum mæli að baða sig í að-dáun áheyrenda.

Hann varð þó fyrir nokkuð áfalli þegar hann söng fyrir í von um að komast

að Metropolitan óperunni. Sagðist bara hafa reynt að herma eftir Titta Ruffo á gamalli hljóðritun sem hann hafði heyrt og fór langt út fyrir öll velsæmismörk í túlkun sinni.

Hann félk þó nokkuð tekniferi til að syngja óperur í New York og nágrenni og var loks ráðinn að Metropolitan óperunni þegar hann söng næst fyrir árið 1945. Edward Johnson bauð honum fyrst að syngja smáhlutverk en það vildi Merrill ekki biggja. Loks kom hann fram í hlutverki föðurins í *La Traviata* ásamt Liciu Albanese og Richard Tuckerx við frábærar móttökur áheyrenda. Hann var þar með orðinn arftaki Lawrence Tibbetts og Leonards Warrens.

Toscanini valdi Robert Merrill til að syngja í upptökum á *La Traviata* og *Grímsdansleik* eftir Verdi. Þegar Rudolf Bing tók við stjórn Metropolitan óperunnar var Robert Merrill valinn til að syngja hlutverk Rodrigo, Marchese di Posa í óperunni *Don Carlo* eftir Verdi með einvalaldíi annarra söngvara við Metropolitan óperuna.

Þá gerðist það að Merrill bauðst hlutverk í Hollywood-kvikmynd og taldi stöðu sína hjá Metropolitan óperunni nógur örugga til að hann gæti leyft sér að sniðganga gestaleik óperunnar hingað og þangað um Bandarskin. Það varð honum dýrt spaug, því að Rudolf Bing sagði honum þar með upp stöðunni við Metropolitan óperuna og það var ekki fyrr en eftir þrábeindni Merrills um að vera tekinn aftur í sátt, að það gekk eftir, en ekki fyrr en Merrill hafði birt afsökunareiðni sína opinberlega í New York Times. Í einkalífinu hafði heldur ekki allt gengið eftir. Í ljóma frægðarinnar gekk hann að eiga samstarfskonu sína Robertu Peters, en það hjónaband dugði ekki nema í two mánuði. „Roberta hafði þá afsökun að vera ung en ég bara það að vera bólvaður bjáni,“ sagði Merrill sjálfur. Seinna hjónaband hans var og er hins vegar farsælt. Í raun var Robert Merrill fyrst og fremst söngvari með frábærlega fallega rödd, en í sjálfsu sér enginn sérstakur leikhúsmaður. Hann átti það sameiginlegt með Jussi Björling, enda sungu þeir mikið saman.

Höfundur er barnaleknir og óperunnandi.